

УДК 349.225.6

Рибак Н.О., канд. екон. Наук

Лінський О.С., магістрант

Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква, Україна

nadia.rybak0315@gmail.com

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ В УКРАЇНИ

Соціальна політика в умовах війни стикається зі складними та вимогливими проблемами, що вимагає особливих підходів сучасності. Покращення соціальної політики необхідне для гарантування захисту прав громадян у воєнний період і розробки безпекової політики задля мінімізації ризиків для населення.

Ключові слова: соціальна політика, воєнний стан, безпека, соціальне забезпечення, соціальна система.

UDC 349.225.6

Rybak N.O., Candidate of Economic Sciences

Linsky O.S., Master's student

Bila Tserkva National Agrarian University, Bila Tserkva, Ukraine

nadia.rybak0315@gmail.com

SOCIAL POLICY IN THE CONTEXT OF MARTIAL LAW IN UKRAINE

Social policy in wartime faces complex and demanding challenges that require special approaches in the modern world. Improving social policy is necessary to ensure the protection of citizens' rights during wartime and to develop security policies to minimize risks to the population.

Keywords: social policy, martial law, security, social security, social system

На сьогодні в умовах глобалізації ключові завдання забезпечення високого рівня життя громадян є важливими факторами загальнолюдського прогресу. До нині жодна держава світу не змогла досягти високих рівнів та якості життя без суттєвого підвищення життєвих стандартів та ефективних інвестицій у людський і соціальний капітал. Соціальна політика втілюється через соціальні програми, що базуються на законодавчо-нормативній основі країни. Вона впливає на конкурентоспроможність національної економіки, бо забезпечує розвиток людського потенціалу, поліпшення інвестиційно-інноваційного клімату в країні, соціальну стабільність у суспільстві.

Дослідження соціальної політики в сучасних умовах воєнного стану є особливо важливим і актуальним. Воєнний стан спровокував гострі гуманітарні проблеми, зокрема такі як відсутність їжі, евакуація, відсутність доступу до медичних послуг та медичної допомоги. Дослідження проблем соціальної політики в цих умовах стає важливим для надання гуманітарної допомоги та відновлення соціальної та житлової інфраструктури.

Соціальна політика та соціальна стратегія, її розвиток, залежать насамперед від форми політичного устрою та політичного режиму, тобто

функціонування демократичної публічної влади зі сталими прогресивними традиціями; а напрями та стратегічні пріоритети соціальної політики та соціальної стратегії залежать від економічного розвитку держави та її спроможності проводити в життя соціальні програми, що забезпечують гідне життя суспільства [4].

Після завершення воєнного стану, соціальна політика повинна не тільки гарантувати безперешкодне надання соціального забезпечення, а й створити платформу для поширення соціального інформування та розвитку нових ініціативних проєктів [5].

Соціальна політика, що практикується в нашій країні, визначається рядом особливих рис, багато з яких не задовольняють вимоги сьогодення та потребам і запитам суспільства. Ось чому головним завданням є створення нової моделі соціальної політики, яка, підсилювала би активний розвиток суспільства. Тому слід орієнтувати вітчизняну соціальну політику на використання концепції всебічного розвитку особистості, яка передбачає забезпечення всіх необхідних умов і створення максимально широкого спектру можливостей для всебічного розвитку індивідів.

Початок агресії РФ проти України спричинив різке зниження деяких економічних індикаторів, які мають безпосередній вплив на фінансування заходів соціальної політики. У 2022 році номінальний ВВП зменшився на 25,5% відносно показника 2021 року і продовжує знижуватись: у 2023 році на 15,6% відносно 2022 року і у 2024 році на 10,9% відносно 2023 року [1].

Зазначене вказує на необхідність зміни методів до формування, а також до суттєвих змін у структурі видатків Державного бюджету країни (табл.1).

Таблиця 1- Структура видатків бюджету України за 2023-2025 р.р.

Напрямок видатків	2023 рік		2024 рік		2025 рік	
	Обсяг, млрд. грн	Частка, %	Обсяг, млрд. грн	Частка, %	Обсяг, млрд. грн	Частка, %
Загальнодержавні функції	296,1	7.38	374,3	8.34	238,0	8.57
Оборона	2097,6	52,25	2304,5	51.36	1526,9	54,97
Економічна діяльність	134,3	3,35	163,1	3.64	77,5	2,29
Громадський порядок, безпека та судова влада	574,6	14,31	692,6	15.44	409,5	14,74
Охорона навколишнього природного середовища	5,2	0,13	9,5	0.21	5,1	0,19
Житлово-комунальне господарство	8,4	0,21	7,5	0.17	5,4	0,2
Охорона здоров'я	179,3	4,47	201,4	4.49	114,8	4,13
Духовний та фізичний розвиток	11,8	0,29	16,2	0.36	7,6	0,27
Освіта	60,5	1,51	64,7	1.44	37,0	1,33
Соціальний захист та	469,3	11,69	464,7	10.36	240,6	8,66

соціальне забезпечення						
Міжбюджетні трансферти	177,4	4,42	187,9	4.19	115,1	4.14

Джерело: [2]

Логічно, що з початку війни підвищились витрати Державного бюджету на оборону. Так, якщо у 2014 році обсяг видатків за цією статтею становив 6,4% від видатків зведеного бюджету держави, то у 2022 році частка витрат на оборону зросла до 42,24%, у 2023 році до більш ніж 52%, у 2024 році – до 51,36%, у 2025 році – до 54,97% [2].

Очевидно, що примусове зростання витрат Державного бюджету на оборону спричинило перерозподіл фінансування таких пріоритетних статей, як витрати на освіту, охорону здоров'я, соціальне забезпечення та фінансування загальнодержавних функцій. Насамперед продовжується скорочення напрямків, які формують соціальну політику держави - це духовний та фізичний розвиток до 0,27 % та освіта до 1,33 %. При цьому спостерігається значне зменшення у фінансуванні порівняно з 2024 роком – у межах 8,6 млрд. грн. за першим напрямом та в межах 27,7 млрд. грн. – за другим. Продовжив скорочуватися напрям охорона здоров'я і досяг лише 4,13%, при цьому зменшилися і показники у фінансуванні – на 64,5 млрд. грн. Порівняно з 2023 роком. Соціальний захист та соціальне забезпечення скоротилися за часткою на 3,03%, за фінансуванням – на 228,7 млрд. грн. Напрямок громадський порядок, безпека та судова влада збільшився за часткою на 0,43% , але скоротився за обсягами фінансування на 165,1 млрд. грн.

Для ефективної реалізації соціальної політики під час війни та відбудови необхідно не тільки подолати наявні складнощі, а й сформувати стратегічно спрямовану модель, яка гарантуватиме гідне існування кожного громадянина, міцність соціальних систем і сталий розвиток держави загалом.

Список використаних джерел

1. Бурик , З. (2025). Сучасні виклики реалізації соціальної політики в умовах війни та післявоєнного відновлення та в контексті сталого розвитку. Аспекти публічного управління, 13(2), 33-43. URL: <https://doi.org/10.15421/152518>
2. Валовий внутрішній продукт. Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>
3. Видатки державного бюджету України. Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/2025/>
4. Ільчук, Л. (2015). Світовий досвід моделей соціальної політики та їх можливість використання в Україні. URL: <https://ipzn.org.ua/svitoviy-dosvid-modelej-sotsialnoyi-polityky-ta-yih-mozhlyvist-vykorystannya-v-ukrayini/>
5. Костюк, О. В. (2024). Реалізація соціальної політики в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України. Соціальне забезпечення та соціальна робота в умовах

сучасних викликів: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 15 листопада 2024 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 53-57. URL: <https://univer.km.ua/sites/default/files.pdf>

УДК: 316.728:502.131.1

Рибак Н.О., канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква, Україна

ЯКІСТЬ ЖИТТЯ ЯК ІНДИКАТОР СТАЛОГО РОЗВИТКУ: СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІНИ

У нинішніх суспільних змінах, що стали гострішими через воєнний стан, якість життя людей є одним з ключових показників соціально-економічного поступу та розвитку. Насамперед, цей показник застосовують для оцінки рівня життя громадян та ефективності державної соціальної політики. Водночас, якість життя – це важлива складова сталого розвитку, позитивний фактор для національної безпеки та конкурентоспроможності держави.

Ключові слова (Key words): якість життя, демографічні процеси, зайнятість, безробіття, соціальна інфраструктура, екологічна безпека. соціальна політика.

Якість життя населення – це комплексна оцінка задоволення матеріальних і духовних потреб громадян, забезпечення прийнятних умов існування, демократичного розвитку суспільства та вільного розвитку особистості в ньому. Ця характеристика охоплює низку показників комфорту й безпеки існування, розвитку окремих складових соціальної сфери.

Якість життя населення представляє собою комплексну якісну оцінку життя людей, яка в цілому розкриває критерії їхньої життєдіяльності стосовно суспільства, демонструє умови життєзабезпечення та умови життєздатності суспільства як цілісного соціального організму. Необхідно наголосити на ключовій ролі держави у створенні гідного рівня якості життя населення, яка має впливати на це через соціальну політику держави та ефективність її реалізації.

Ключовим показником в оцінюванні якості життя населення виступає демографічна складова. Протягом усіх років незалежності в Україні та областях фіксується тривала стабільна депопуляція. Згідно з інформацією Державної служби статистики, чисельність населення України зменшилась з 51,8 млн. осіб у 1990 році до 41,1 млн. осіб у 2022 році, тобто більше ніж на 10 млн. осіб. У 1996 році в порівнянні з 1990 роком населення скоротилося більш ніж на 600 тисяч осіб (-1,2%); в 2001 році у порівнянні з 1990 роком майже на 3 млн. осіб (-5,6%). Якщо зупинитися на аналізі показників кількості населення останніх кількох років, то бачимо, що щорічно воно зменшується приблизно на 300-400 тисяч осіб. Тенденція скорочення населення спостерігалася майже в усіх регіонах, крім Закарпатської та Рівненської областей [2].